

از غدیر تا الغدير

حجت الاسلام والمسلمین مرتضی فرج پور

به منظور پاسداشت از سنگربانان غدیر و ترویج حقیقت همیشه جاوید معرفی حضرت علی (ع) به عنوان وصی و جانشین آخرین فرستاده خدا، گفت و گویی علمی و فرهنگی از سوی مرکز خبر حوزه باحجت الاسلام والمسلمین مرتضی فرج پور انجام شده است که ایشان خود ضمن درک علامه امینی، به صورت تخصصی نیز کتاب الغدير را شرح و تفسیر کرده اند.

***

در ابتدا بفرماید چطور شد که علامه امینی به فکر نوشتن الغدير افتادند و این کتاب چگونه نوشته شد؟

زمانی که مرحوم علامه امینی در کتابهای موجود، مطالعاتی انجام دادند و مظلومیت اهل بیت (علیهم السلام) را مشاهده نمودند، خود را موظف به دفاع از مکتب اهل بیت (علیهم السلام) دیدند و شروع به نوشتن الغدير کردند. همانطور که خودشان گفته اند برای نوشتن الغدير، ده هزار کتاب را از ابتدا تا انتها مطالعه کرده اند و سپس با تهیه و تنظیم این کتاب، حقایق را که تاریخ بر آن برده کشیده بود، بر مآل کردند و حدیث معروف «من كنت مولاه فعلى مولاه» را از روی آیات، احادیث و ابیات شعرا و ادبای باسواد و دانشمندی که در طول چهارده قرن به این حدیث پرداخته اند را جمع آوری کردند تا در این ۱۱ مجلد چاپ شد.

شروع آن با اشعار حسان بن ثابت است. حسان در محضر پیامبر بعد از حادثه غدیر از پیامبر (ص) اجازه خواست تا این واقعه بزرگ را به نظم بکشاند^(۱) و با کمال تأسف دست تحریف، آن اشعار را از دیوان حسان بن ثابت حذف کرده است، اما ادبا و علمای عامه همین اشعار را از حسان بن ثابت نقل کرده اند. علامه امینی در الغدير اشعار مربوط به حادثه غدیر از حسان بن ثابت تا قرن ۱۴ را بررسی کرده اند. بسیاری از علمای عامه اصرار دارند که معنی ولایت در حدیث شریف غدیر به غیر از «ولایت» به معنای امامت است؛ لذا علامه امینی شواهدی از ادبا و شعرا آورده اند که آنان همین معنای ولایت را فهمیده اند و در این چهارده قرن همه شعرا و عده قلیلی از علمای عامه از «مولی» معنی «اولی بالتصرف» را فهمیده اند. از این رو علامه امینی کتبی را که به حدیث غدیر پرداخته اند نام می برد و معرفی می کند و روایاتی که در قرن اول این حدیث را نقل کرده اند را بیان می کند و یکصد و ده سند از صحابه و بیش از آن از تابعین برای حدیث غدیر ارائه داده اند.

کتاب شریف الغدير غير از ۱۱ جلدی که به طبع رسیده است، مجلدات دیگری هم دارد که به طبع نرسیده باشد؟

گویا الغدير در حدود بیست جلد بوده و از ۹ جلد آن اطلاع دقیق ندارم.

بازتاب کتاب الغدير در جامعه اسلامی آن عصر چگونه بود؟

از تقریظهایی که بر این کتاب نوشته شده، می توان این مطلب را به دست آورد. در عراق و سوریه و مصر غیر از خاصه و طرفداران اهل بیت علیهم السلام، عده زیادی از اهل سنت هم تقریظهایی به نظم و نثر بر این کتاب نوشتند؛ حتی ملک فاروق پادشاه وقت مصر و پادشاه اردن تقریظهایی بر الغدير دارند که در مقدمه های الغدير چاپ شده است و در بین علمای شیعه، آیات عظام سید محسن حکیم؛ سیدهادی شیرازی، آل یاسین؛ علامه اردوبادی و بسیاری دیگر بر این کتاب شریف تقریظهایی نوشتند و دو تایی از این چهار نفر به آیه «ذلک الکتاب لا ریب فیہ هدی للمتمتین»^(۲) استناد کرده اند و دو نفر دیگر به آیه شریفه «لا یأتیه الباطل من بین یدیه ولا من خلفه»^(۳) استناد نموده اند.

مرحوم صاحب الذریعه در تقریظی که برای الغدير آورده است، خطاب به علامه امینی می گوید: «من از خدا می خواهم که از عمر من بکاهد و بر عمر شما بیفزاید» تا شما این کتاب را به پایان برید. مرحوم شرف الدین عاملی، نویسنده المراجعات، بر جلد هفتم الغدير، تقریظی دارد و می گوید: «علامه امینی؛ شما جایی دست گذاشته اید که بدون آن زندگی بی معنا و پوچ می باشد و شما آن بزنگاه و نقطه حساس را احیا کرده اید.»

لذا در بین عامه و بزرگان شیعه، همه به دید مثبت به این کتاب نگاه کرده اند. علامه شرف الدین می فرماید: اگر قومی این کتاب را جمع می کرد، قابل تقدیر بودند تا چه رسد به اینکه شما به تنهایی این کتاب را تالیف و تدوین نموده اید.

روش علامه امینی در تألیف کتاب الغدير چگونه بود و مهمترین دغدغه ایشان چه بود؟

روش علامه امینی بیشتر کلامی و در رتبه دوم تاریخی است و دغدغه های ایشان احصاءهایی بود که در طول تاریخ درباره اهل بیت علیهم السلام و پیروان ایشان شده بود و این حق کثیفی باعث شد علامه به دفاع از حقیقت بپردازد و مقداری از آن حق کثیفی ها را در جلد سوم الغدير بیان می کند؛ مثلاً درباره حضرت زهرا در روایات شیعه و سنی آمده است که: «قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْضِبُ لَغَضْبِكَ وَيَرْضَى لِرِضَاكَ»^(۴) و امثال اینها و یکی از علمای عامه مثل ابن کثیر درباره آن حضرت، بسیار حق کثیفی کرده است و گفته است اگر ادعا می کنید فاطمه از خلفا ناراضی بوه است، ناراضیاتی یک زن چه ضرری می تواند به خلفا بزند و در این باره علامه امینی جواب داده است که شما با این حرف معیارهای دینی را زیر پا می گذارید. چگونه این حرف را می زنی در حالی که پدر بزرگوارشان «وَمَا يُنْفِقُ عَنِ الْهَوَىٰ» است^(۵) و فرموده است خدا از خشم فاطمه، خشمگین می شود. بنابراین علامه در الغدير حق کثیفی ها را اثبات کرده است و پرونده مورخین را بر ملا می کند.

اگر بخواهیم الغدير حضور پر رنگ تری در جامعه داشته باشد، چه کاری باید بکنیم؟

برای این کتاب باید تلخیص های مختلفی بیان شود. تلخیصی برای سال اول حوزه و دانشگاه و در مرحله بعد، تلخیصی مفصل تر از آن برای سال دوم و مفصلتر از دومی برای سال سوم و هم منظور پنج یا شش رقم تلخیص از این کتاب صورت گیرد؛ هم به فارسی و هم به عربی. برای جلوگیری از تهاجم علیه شیعه این کتاب به سبک های مختلف ترجمه و در حوزه و دانشگاه تدریس شود.

آیا کاری هم صورت گرفته است؟

البته آقای محمد حسین شایع شاهرودی، الغدير را تلخیص کردند و چاپ شده ولی این تلخیص در واقع شبیه خود الغدير است و تنها کسانی می توانند از آن استفاده کنند که با الغدير آشنا باشند.

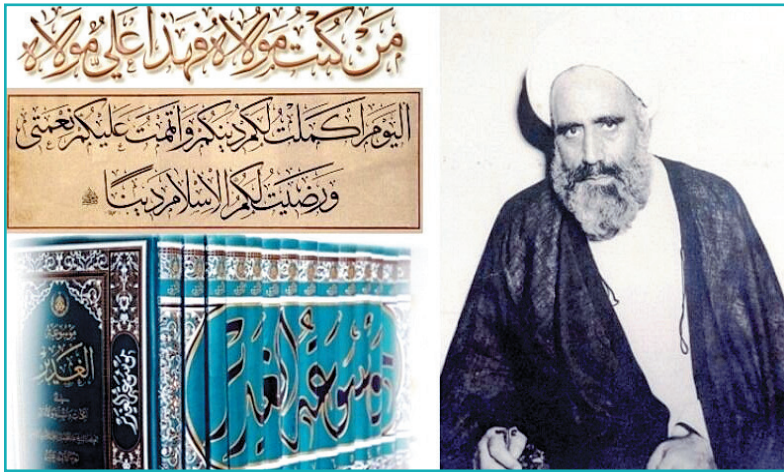
نحوه آشنایی شما با علامه امینی چگونه بود؟

من ایشان را دو بار زیارت کردم؛ یک بار در قم و بار دوم زمانی که ایشان در بیمارستان بستری بودند، به عبادت ایشان رفته و بیشتر با تالیفات ایشان انس داشتم و از سالهای طولانی با الغدير مانوس بودم و اخیراً در شماره ۱۰۵ و ۱۰۶ مجله «تراث» مقاله ای از بنسده درباره جرح و تعدیلات که «عامه» درباره راویان انجام داده اند چاپ شده است و در آنجا اثبات کرده ام، این جرح و تعدیلات تعصبی است و علمی نیست و در آنجا کلماتی از الغدير آورده ام که نامش از انس بنده با الغدير می باشد.

توصیه های علامه امینی چه بود؟

ایشان در ضمن تألیفاتش، کتاب مختصری به نام «ادب الزائر» نوشته است. در این کتاب درباره آداب زیارت، مطالبی دارد که کمتر کسی به این نکته اشاره نموده است. البته مرحوم شیخ عباس قمی و مرحوم شیخ محمد طه نجف نیز به این نکته اشاره دارند و آن اینکه در حرم اهل بیت (علیهم السلام) زائر نباید صدایش را حتی برای خواندن زیارت و دوم اینکه شیعه دو منبع منحصر به فرد دارد و آن دعا و زیارت است و حقیقت دعا و زیارت آن نیست که ما انجام می دهیم، بلکه زیارت معمول ما رقیق است حقیقت است و دعا و زیارت هر دو دانشگاه تربیت اسلامی می باشند.

امام سجاد علیه السلام در دعای ۴۲ صحیفه که در هنگام ختم قرآن می خوانند، می فرماید: اللَّهُمَّ إِنِّي أَنْزَلْتَهُ عَلَيَّ نَبِيَّكَ مُحَمَّدَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مُحَمَّدًا، وَآلِهِمُتَهُ عَلِمَ عَجَانِيهِ مُحَمَّدًا، وَوَرَّثْنَا عِلْمَهُ مَفْسَرًا، وَفَضَّلْنَا عَلَيَّ مِنْ جَهَلِّ عِلْمِهِ، وَقَوَّيْنَا عَلَيْهِ لِرُقْعَتِنَا فَوْقَ مَنْ لَمْ يَطِقْ حَمَلَهُ»^(۶)

خدا یا! این قرآن را مجمل و سر بسته فرستادی و نکات برجسته و عجائب آن را به پیامبر الهام کرده ای و تفسیر آن را به ما اهل بیت (علیهم السلام) آموخته ای. ما برای شاهد این جمله امام سجاد^(ع) از نماز شاهد می آوریم. یکی از ارکان دین نماز است. در نماز می خوانیم: «اَلْهَدْيَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» صِرَاطِ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ»^(۷). از خداوند هدایت می خواهیم، اما معنای آن را نمی دانیم. نمی دانیم کدام فرقه، اهل نعمت است و کدام یک مورد غضب؛ ولی در زیارت جامعه این معناروشن می شود. همان طوری که در زیارت جامعه می خوانیم: «هُدًى مَنِ اغْتَصَمَ بِكُمْ»^(۸). این عبارت معنای «اهدنا» را روشن می کند و هدایتی که در نماز می خوانیم، مختص به اهل بیت^(ع) است؛ یا اگر بپرسید صراط مستقیم چیست؟ باز در زیارت جامعه آمده است: «أَنْتُمْ الصِّرَاطُ الْأَقْوَمُ». علامه امینی می فرموند: حقیقت زیارات و دعا تنها در مکتب تشیع هست و جای دیگر این حقایق را سراغ نداریم.

«آیت الله سید سعید حکیم»، یکی از علمای حاضر، کتابی درباره واقعه عاشورا دارد و در آنجا می فرماید: «ترکیزها فی نفوس الشیعه» هدف از معارفی که در زیارت نامه ها آمده، این است که در روح و روان شیعه رسوخ داشته باشد. چون اینها معنای می باشند که شارح قرآن هستند. طبق فرمایش امام سجاد^(ع)، تفسیر و تبیین قرآن در زیارت نامه ها بیان شده اند و علامه امینی بر این معنا اصرار دارد و می فرماید: زیارت حاوی معارف است. زیارت، توحید است. زیارت حقیقت معارف دین و اخلاق اسلامی است. و ای کاش این فرمایشات علامه امینی اجرا بشود و زوار اهل بیت علیهم السلام بهره بیشتری ببرند. همچنین علامه امینی سفارش می کند که زائر در تشریف به حرم باید مجسمه خضوع باشد؛ کما این که علامه خودش مجسمه این ادب و خضوع بود و زائر اگر با صدای بلند زیارت بخواند، ممکن است خدای یکرده موجب بطلان عملش گردد و استناد به آیه: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ»^(۹) می کند؛ یعنی ای کسانی که ایمان آورده اید، صدایتان را بلندتر از صدای پیامبر مکنید، و همچنان که بعضی از شما با بعضی دیگر بلند سخن می گوید، با او به صدای بلند سخن مگویید.

میر حامد حسین، آدرس دهی مرسوم نبود، مثلاً می گوید: بخاری این مطلب را گفته است. ولی مرحوم امینی با آدرس، مطالب خود را بیان نموده است و آن مطالب و مطالبی را که حتی در عقبات نیامده است، آورده است جلد ۱ و مقداری از جلد ۲ با عقبات مشترک است، اما مطالب جلد ۳ تا آخر مجلدات الغدير منحصر به الغدير است و در عقبات نیامده است و این امتیاز الغدير است.

وظیفه حوزه و مسئولین حوزوی و دانشگاهی در ترویج این اثر چیست؟

الغدير پالایش تاریخ است و جعلیات را بر ملا می کند و تهمت هایی که به اهل بیت (علیه السلام) و شیعیان ایشان زده شده است را می زداید. بنابراین هر شخصی به وسع و توان خود در احیای این کتاب مسئولیت دارد. در پایان جمله ای از شهید مطهری در باب عظمت کتاب الغدير نقل می کنم. مرحوم شهید مطهری در یادنامه علامه امینی گفته اند: «الغدير يوحد الصوف الاسلامي»؛ الغدير باعث وحدت اسلامی است.

ایشان تألیفات مختلفی دارند؛ از جمله «ثمرات الاسفار» ۴ جلد؛ «شهدا الفضيله»؛ «ادب الزائر»، «سیرتنا و سنتنا» و.. اما کتاب سیرتنا و سنتنا باید تبلیغ شود. این کتاب شامل مباحثی بوده که در سفر ایشان به حلب مطرح شده است.

از آثار دیگر علامه امینی بگویید؟

ایشان تألیفات مختلفی دارند؛ از جمله «ثمرات الاسفار» ۴ جلد؛ «شهدا الفضيله»؛ «ادب الزائر»، «سیرتنا و سنتنا» و.. اما کتاب سیرتنا و سنتنا باید تبلیغ شود. این کتاب شامل مباحثی بوده که در سفر ایشان به حلب مطرح شده است.